

ONZE
PAPA

VOOR
DRIES
en
OLLIE

Ofschoon papa nog helemaal voor me leeft en nog geen streepje van zyn beeld is weg gesleten door de tyd, kreeg ik onlangs de behoefte myn papa-herinneringen op papier te zetten. Het zou jammer zyn, als er van al onze herinneringen niets overbleef, als we zelf mettertyd verhuisd zullen zyn naar betere oorden. Het zou absurd zyn dat juist het karakteristieke van papas leven onopgemerkt zou wegzinken in het dryfzand van de voorbytrekkende jaren, en dat de rykdom van zyn diep menselyk en diep religieus leven voor goed zou zyn opgesloten in de brandkast van het verleden.

Ik tik maar raak, wat me voor de geest komt.

Het beeld van papa: fietsend met wapperende jaspanden, papa in de tuin aan het spaaien, papa na het middageten een half uurtje duttend in de leunstoel. Ik zie papa in de kerk, altyd met de rozenkrans in de hand, of de kruisweg biddend met uitgestrekte armen, wat niemand anders deed. 's Avonds, als Mama het eten klaar had, zei ze: "Ga papa roepen". En weer zie ik hem zitten, zoals ik hem zag, wanneer ik hem ging roepen... schryvend onder het lectrisch lampje, op de voorste ry van de zesde klas... schryven, schryven, alsmar schryven. Het beeld van papa komt natuurlyk nog beter tot zyn recht tegen de achtergrond van myn byeen getikte herinneringen.

Ik noteer ook dingen, die me ooit verteld zyn, en waarvan ik vaak de bron vergeten ben, b.v. dat de mensen in Lith hem waardeerden als hun "wekker"... Iedere morgen, op precies dezelfde tyd kwam meester Smeets voorby, als hy naar de mis ging. ("Vrouw, sta op... daarnet kwam Meester Smeets voorby. Het is vyf voor zeven") En van sommige beelden, die ik in myn geest bewaard heb, weet ik zelfs niet, of ze werkelyk gebeurd zyn, of ze me alleen zyn bygebleven als een nachtmerrie. Er is een tyd geweest, dat de schoolmeester niet al te best betaald werd. En wat ik nu nog zie in myn geest, speelde zich af in die tyd. Als heel kleine jongen stond ik er by. Papa haalde het yzere spaarkistje te voorschyn (het was in papas en mamas slaapkamer) en dan zie ik hem ineens een handvol guldens door de kamer gooien. En in een ander "droombeeld" zie ik hem zelfs met een broodmes in zyn hand staan, dreigend en compleet over stuur, en als ik het goed heb, ging het over het laat thuis komen van Tony. En gek, dat ik het toch kan inpassen in het totaalbeeld van de Oh zo goedmoedige en menslievende papa. En juist in dit verband vind ik het geweldig, dat papa nooit preekte of moraliseerde. Hy was dodelyk bezorgd om ons lichamelyk en meer nog om ons geestelyk heil. En als Tony dan weer den hert op moest, en onder het avondeten al opstond om weg te gaan... Papa zei nooit iets anders dan: "Jongen, denk aan je ziel en zaligheid". Dat was alles, en dat heb ik, als priester, me wel honderd keer voor de geest gehaald, als ik weer eens de neiging had, om m'n gelovigen te zelfverzekerd Gods wet onder de neus te wryven.

Ik kan papa niet eren met de suffe titel van "pedagoog". Hy was een volbloed levensbegeleider, en altyd op het kompas van God.

Voor my was papa een reus. Als kleine jongen had ik veel last van menselyk opzicht. Ik vond het byzonder moeilyk karakter te tonen, speciaal waar het godsdienst of vroomheid betref. Papa niet. Hardnekkig, maar met de hem eigen gemoedelykheid, hield hy vast aan het dagelyks rozenhoedje. Een enkele keer kwamen de onderwyzers van de school kaarten. Maar eerste werd het rozenhoedje gebeden. Iedereen ging op de kniejen, behalve mama, die biddend aardappelen

schilde of kousen stopte. Maar als het, door een of andere oorzaak, echt onmogelyk was om een gezamenlyk rozenhoedje te bidden, dan ging papa alleen voor het H.H artbeeld knielen, en bad hy op zyn eentje, de armen wyd uitgestrekt zyn rozenhoedje in een hoek van de huiskamer. Mama zei dan vaak: "Daar zit hy weer te prevelen", maar ik vond papa dan een reus.

N et als toen papa ons dwong neer te knielen in het gras, en we een tientje moesten bidden om te bedanken, dat we niet verdronken waren. Voor papa was daar geen kwestie over. H y moet erg geschrokken zyn, toen hy ons, uit de verte, niet meer zag zitten langs de Maas.

Hy had ons mee uit vissen genomen, Tony, Gerrit Pubben en my. Ik was pas negen jaar. H et was in de Maaskemp, en toen we goed en wel , en veilig waren geïnstalleerd om te vissen, ging papa even naar Gennep, om wat vis-haakjes te kopen of zo. Toen hy weg was, stelde Tony voor, op een verborgen plekje te gaan zitten, onder tegen de helling, vlak boven de snel stromende Maas. (En het was inderdaad een griezelig gevaarlyke ~~kt~~ afdaal-party. Ik zie het nog zo voor me). En toen papa terug kwam, en al uit de verte over de grote grasvlakte tuurde, zag hy niemand. Hy moet gehold hebben. Toen hy ons vond, moesten we direct naar boven komen, en voor hem was het een zeer normale zaak, dat we onze engelbewaarders eens uitdrukkelyk bedankten. Maar ik vond het niks, helemaal niks, en helemaal niet in tegenwoordigheid van Gerrit Pubben. Wat moest die wel denken? Voor papa was het contact met de bovennatuur even werkelyk en van zelf sprekend als zyn eigen familie-leven. Mensxelyk opzicht, valse schaamte... dat kwam by hem niet eens op.

Door papa heb ik eigenlyk ook het woord "roeping" doorgrond. Later als priester heb ik diezelfde gerichte toegewyde trachten in te bouwen in myn eigen leven. Toen ik zelf eindelyk toe was aan de echte bezorgdheid voor de evenmens, begreep ik pas goed de zin van papas "uitfietsen". Om vier uur, als de school uit ging, en de jeugd uitwaaiërde naar huis toe, naar het Ven, naar de Zelderhei, naar het Aaldonk of de Milsbeek, de klungeltjes wisten, dat ze het niet te bont konden maken met vlegelstreken. Als een bezorgde vader fietste papa dan de een of andere kant uit, zo maar met fietsplezier en op zyn dooie gemak, maar altyd met het oog op het welzyn van zyn knaapjes... en ~~da~~ van de gemeenschap.

Jaren voordat Mao Tse Tung er aan toe was, had papa al zyn muurkrant. Op een groot bord, in de gang, by de hoofdingang van de school, schreef en tekende hy zyn goede adviezen: "Gooit niet met stenen", "Spaart de vogels" en mooie teksten uit het Evangelie.

Het kleine jongetje van de Milsbeek had in zyn broek gepoept. Papa had tegen juffrouw Michels kunnen zeggen: "Knap dat even op" (of zy had het op eigen initiatief kunnen doen), of nog eenvoudiger, hy had het jongetje naar huis kunnen sturen, de broek vol, helemaal naar de Milsbeek. Neen, papa pakte een paar kranten, maakte het strondbroekje helemaal schoon, en dat was dat.

Hy had niet alleen liefdevol begrip voor poepbroekjes, ook de echt onderontwikkelde jongetjes, die er nooit iets van snaptten, werden door hem tactvol opgevangen. H y zorgde ervoor dat deze "hopselose gevallen" nooit bleven "zitten", en zo geen permanent super-minderwaardigheidscomplex opliepen. Ze gingen altyd "over" met de rest, en kwamen zo uiteindelyk ongeschonden te voorschyn uit de mosilyke tredmolen van de lagere school.

In dit verband moet ik denken aan Leo Hendriks. We zaten aan tafel, en er werd gebeld aan de voordeur. Mama ging kyken en kwam terug: "Papa, Leo Hendriks wil met je spreken". Papa ging naar voren, en kwam even later lachend terug. Leo was gestuurd door Vallen. Die had hem toegebulderd: "Vooruit, ga je schoolgeld terughalen by Meester Smeets".

Voor papa was er maar een norm, en dat was God, en was er maar een geestelyk thuis, en dat was de Kerk, en was er maar een zorg: het geestelyk en tydelijk wel en wee van de mensengemeenschap. En daar paste hy alles in. Ik zie hem nog thuis komen met een stelletje zwervers, arme mensen. Ze mochten in de schoolgang slapen, en hy sleepte zich zelf een ongeluk, om oude matrassen of stroo voor die mensen byeen te brengen in de school. Tezelfder tyd maakte mama een grote ketel soep voor de onverwachte gasten. Het ging altyd heel eenvoudig, zonder fanfare.

De term "schoolmeester" heeft soms een wat gekleurde betekenis, maar papa was echt geen "schoolfrik". Als er ooit iemand progressief was in de christelyke zin van het woord, dan was hy het. Op zondagmorgen b.v. na de hoogmis, kwamen de jonge boeren by ons thuis praten met hun vakman, papa. Ik zie ze nog binnen komen, in hun zondags pak, de hoed in de hand, b eleefd maar niet bedeesd. By papa voelde iedereen zich op zyn gemak. Maar dit soort agri-culturele nazorg was voor papa fundamenteel: zorgen dat "zyn" boeren op de hoogte bleven. Samen met zyn jonge boeren had hy ook een proefveld, met keurige witte bordjes, waarop in zwarte gedrukte letters de verschillende gewassen. Ik meen zelfs, dat het papa was, die als eerste de bekende "Ottersumse Rogge" teelde, een rogge, die bestand was tegen het rogge-aaltje. Later, veel later, toen papa al lange jaren dood was, en ik, onder de vacantie, een Ottersumse boer een complimentje gaf over zyn ~~bedryf~~ bedryf, was zyn reactie: "Dat hebben we allemaal te danken aan Meester Smeets".

En zelfs op Zondagmiddagen, als we met hem een fietstochtje maakten, kwamen we vaak toch nog op een of andere boerdery terecht, waar we onthaald werden op dikke boterhammen met spek, een volle kom kersen of wat dan ook, maar we waren nog geen vyf minuten by zo'n boer in huis (b.v. by Hendrik Theunissen op de Smalle Pad) of papa verdween al met de boer in het achterhuis, naar de stal, of naar de tuin, om met de boer te praten over de laatste nieuwtjes op land- en tuinbouw-gebied. Of om reclame te maken voor het bekende boerenblad van Pastoor Roes uit Deurne "Rust Roest". Soms denk ik wel eens: "Als papa een pastoor was geweest, dan waren zyn parochianen allemaal heiligen geweest". Juist omdat papa zich zo totaal inzette voor zyn taak, en zyn levensinzicht muurvast zat vastgeankerd aan de grote waarden van ons bestaan. En tegelyk dat ongelofelyk respect voor de persoonlyke beslissing van de ander, wie het ook was. Hy wist dat Oom Jan de Massier wel eens een scheve schaats reed, maar het kwam by hem niet op, hiervan iets te vertellen aan Tante Louise. En als Tante Louise of haar even weinig kerkelyke zusters by ons op bezoek waren, en iedereen zondagsmorgens klaar stond om naar de kerk te gaan, dan riep papa alleen maar naar boven: "Tantetjes, het is tyd voor de kerk". Een van hen antwoordde by een van die gelegenheden: "Och Jozef, het regent, en dan worden onze tissutjes nat". En daar bleef het dan by.

Maar als het je zelf betreft, spreekt zo'n discretie nog sterker aan. Toen ik al wat groter was, vond hy het blykbaar wel belangryk, dat ik als priesterstudent-in spe s' Zondags ook naar de hoogmis ging. Hy "preekte" er niet over, maakte ook hier geen probleem van. Maar toen hy op zekere Zondag na het ontbyt opstapte om naar de hoogmis te gaan, zei hy alleen maar: "Ga je mee?". Die eerste keer ging ik niet mee, en voelde me beslist niet schuldig. Maar ik begon er over na te denken, en vond het, een poosje later, inderdaad niet overdreven, dat ik op Zondagen ook naar de hoogmis ging. En ik ging voortaan, vanuit myn eigen beslissing.

Papa was niet toegefelyk uit zwakheid of gemakzucht. Integendeel, er ging een sterkte van hem uit. Maar ik heb nooit iemand gekend, wiens gezag zo aantrekelyk en innemend was. Iedereen had respect voor papa, maar niemand was bang voor hem.

Een zwaar gebouwde ongetemde boer van de Milsbeek kwam de klas binnen, zonder kloppen, by Meester Waringa. Hy was woedend, wild en hevig verontwaardigd. Meester Waringa had zyn Pietje geslagen, en hy zou wel eens laten zien, wie er nu geslagen zou worden. De man ging brullend te keer, en Meneer Waringas gezicht trok witjes weg. Wy, de klas, zaten gespannen te wachten op meer. Maar er kwam niet meer. Papa had het getier gehoor, en kwam op de hem eigen rustige manier de klas binnen.

Nu heeft ieder schoolhoofd wel een aureool van gezag om zyn hoofd zweven, alleen al vanwege de functie, maar by papa was het beslist meer. We zagen Meester Waringa kleur terug krygen. De boer zweeg. Het was alsof papa het wonder van het stillen van de storm imiteerde! "Er ontstond een grote stilte". Hy nam de boer mee, de klas uit, naar de gang, en daarmee was praktisch alles voorby.

Ik had op zolder, in een mysterieuze boekenkist, een dik boek gevonden met hier en daar een fascinerende gravure. Het ging over de beroemde Mazeppa. Op het plaatje op de eerste bladzyde werd hy , aan de staart van een paard gebonden, over de grond de wildernis in gesleurd. Een geweldig begin. Toen ik met het boek beneden kwam, arriveerde juist Oom Toon met "die van Venlo". Maar ik was zo gebold door het beginnend verhaal van Mazeppa, dat ik , ongestoord door het familiebezoek, in de hoek van de kamer bleef doorlezen. Papa zag het, en kwam over myn schouder heen, naar het boek kyken. Hy nam me het boek af, scheurde het in een paar brokken, en gooide het in de kachel. Ik was helemaal niet ont-hutst, ik vond het ergens normaal, juist door die byzondere autoriteit van papa. Hy maakte zich niet kwaad, wond zich niet op, en het familiebezoek ging gewoon prettig door.

Een tydje later ging ik naar papa toe, en vroeg hem, hoe ik nou kon weten of een boek niet goed voor me was. Hy antwoordde: "Wel, laten we het zo afspreken. Van nuafaan lees jy je boeken maar, maar wanneer je een passage tegenkomt, die je op een of andere manier in de war brengt, of waarvan je denkt dat er iets niet mee in de haak is, kom er dan maar mee by my, en dan zullen we het wel uitpraten." Dit heel kort momentje heb ik heel myn leven nooit vergeten. Dit ogenschynlyk onbelangryk plukje pedagogie gaf me een enorm gevoel van zelf-standigheid en geestelyke vryheid.

Ik herinner me ook de kerstvacantie van 1928. Ik had zeer slechte cyfers voor Wiskunde op myn kerst-raport (en Miel Vallen kwam nog aandragen met een totaal prachtig puntenlystje), maar wederom, voor papa geen dramas. Hy zei eenvoudig: "Nou, dan maak je heel de kerstvacantie twee of drie uur per dag maar wiskunde-sommen. (en myn gezicht ziende)... Maar het hoeft niet per se. Als je het niet wilt doen, even goeide vrienden, maar dan ga je na de vacantie natuurlyk niet terug naar Rolduc. Dan word je maar timmerman". Dit was natuurlyk eigenlyk een onschuldige stoot onder de gordel. Papa wist dat dat timmerman- worden me helemaal niet lekker zat. Maar de manier, waarop hy me tenslotte zelf de keus liet, gaf me opnieuw dat gevoel van zelfstandigheid. Het was myn eigen keus, dat ik trouw twee/drie uur per dag sommen maakte die kerstvacantie.

Mocht ik altyd myn eigen keus maken? Niet altyd, toen ik nog wat kleiner was. Papa riep me by zich. Er zou een grote landelyke onderwyzersdag gehouden worden in Venlo, in "De Prins". En of ik het misschien fyn zou vinden daar een versje voor te dragen. Het idee alleen al gaf me de bibbers. Neen, ik zou het helemaal niet fyn vinden. Maar dat was een van de weinige keren, dat papa door drukte. Het ging door, en ik heb een versje voorgedragen, voor die enorme zaal vol schoolmeesters. En het was een knal-gebeurtenis. Ik, heel kleintjes op dat grote toneel, met m'n kinderstemmetje ...: "H et Stekelbaarsje" (verscholen in het groen, dat weet ik er nu nog van).

Ik herinner me nog, dat ik, later, achter op het toneel, naast een grote groep kinderen stond, die van een of andere "School met de Bybel" waren, ergens uit de buurt van Amsterdam. Geweldig indrukwekkend.

Twee keer heb ik echt klappen gekregen van papa, voor zover ik me herinner. Die ene keer was het, dunkt me, meer om een voorbeeld te stellen, dan om een rechtvaardige boete toe te passen. Een van de jongens had een mus mee gebracht in onze (derde) klas. Midden onder een uiteenzetting van Meester Holman werd het vogeltje los gelaten, en heel de bende er achter aan, over de banken, achter de troon van de meneer, die wanhopig om stilte stond te brullen. Dan komt papa binnen. Stilte. Niemand en iedereen was schuldig. Waarschijnlijk vond papa de meest praktische oplossing, zyn eigen zoon maar op te laten draaien voor de rest. Als officiële zondebok werd ik voor de klas geroepen, en kreeg ik een paar flinke klappen op m'n achterste... waarschijnlijk een compensatie voor de keren dat ik in het verleden wel een pak slaag verdiende en het niet kreeg. De andere keer zat ik in de kerk met Driekes Hoezen grapjes te maken. Papa had al een paar keer omgekeken, vanaf zyn bidsteel by de kleine bankjes. Toen kwam hy, rozenkrans in de hand, naar ons toe, en we kregen allebei een fikse klap om de oren. Geen van beide kastydingen heeft me blyvend psychologisch kwaad gedaan, geloof ik.

De diep-ernstige levensopvatting van papa werd moeiteloos gecontrabalanceerd door zyn byna clowneske zin voor humor. Juist omdat hy geen geheide moppentapper was, dacht hy waarschijnlijk nu en dan een kleine show te moeten weg geven. Hoe vaak heb ik het meegemaakt, dat papa, midden in een levendig familie-of vriendenbezoek, zich van zyn stoel liet glyden, en half opgevouwen op de grond bleef liggen, alsof hy flauwgevallen was. Gasten, die dat grapje nog nooit hadden meegemaakt, waren dan ontsteld, maar mama reageerde altyd laconiek: "Daar gaat ie weer. Papa doe niet zo flauw".

Papa rookte niet, en ik heb het meer dan eens meegemaakt, dat als iemand te lang aanhield met hem een sigaar aan te bieden, dat hy de sigaar dan aannam, en ze begon op te peuzelen, grotesk kauwend.

Ik vergeet nooit, hoe gegeneerd ik was, als jongetje van negen jaar, toen we met heel de familie op de Koninginnefeesten in Nymegen waren (1923). We liepen met z'n allen de stadsversiering te bewonderen, alsmaar oranje, rood-wit-blauw, feestmutsen, vlaggetjes en guirlandes. Toen we langs de Waalkade wandelde ~~begon~~ begon papa ineens te doen alsof hy volsklagen dronken was, lallend en zingend en moeizaam op de been blyvend. Ik geneerde me dood. En h y... plezier hebben aan myn embarrasment.

Ik beh natuurlijk een hoop kleine maar vaak opduikende grappigheidjes van papa vergeten, maar, op een of andere manier leefde thuis een sfeer van gemoedelykheid en relativerend begrip. We zaten aan tafel, en mama stelde voor, dat iedereen voortaan wat minder dik suiker op zyn brood zou doen. Er moest bezuinigd worden. Papa was het er helemaal mee eens, maar toen hy enkele ogenblikken later een boterham meubileerde met een flinke laag suiker, protesteerde iedereen luidkeels. Papa antwoordde grynzend: "Ik ben de baas, ik mag dat", en hiermee was de collectieve bezuinigingscampagne ten dode opgeschreven.

Maar zelfs voor papa schoot zyn zin voor humor soms te kort. Ik herinner me: mama zei vaak, als ze de waarheid van een of andere bewering stevig wilde onderstrepen: "Myne kop der af, als het niet waar is". Papa kon deze beeldspraak nooit verwerken, en moest altyd zeggen: "B ertha, zeg dat toch niet".

Door een omgekeerde associatie denk ik nu ook aan die uitdrukking, die papa graag gebruikte, als hy het over een of andere zuurpruim had: "Die lacht nog niet, ook al sla je hem met ene klomp voor de kop"...en...als hem iets te bar werd: "Nou breekt me de klomp". En nu tik ik maar verder over dingen, die me invallen. Dat pracht verhaal uit papas jeugd. Als zoon van de vooruitstrevende maastbrachtse smid (die links en rechts met de voorhamer kon slaan, en het soms ook deed met allebei tegelyk, vertelde papa)...als zoon van die smid was papa een van de eersten die een fiets had. Hy fietste ermee naar Roermond, onwennig en stuntelig onzeker. Hy moest door "Het Magaart", een woonwagen-buurt, en toen de "schooiers" de fietsende Maasbrachtenaar aan zagen komen, liep heel het Magaart uit, luid roepend: "Ene boer op ene fiets, ene boer op ene fiets", en de brutaalste vlegels probeerden de jonge peddelaar van zyn fiets te trekken, maar papa ontkwam, wild en zenuwachtig om zich heen schoppend, en tegelyk moedig doorfietsend.

Dit fietsverhaal is een mooi symbolische figuur voor papas nyver fietsend leven. Ik weet zeker, dat hy erg gelukkig zo u zyn geweest met een bromfiets. Voor een autotje schrok zyn over-voorzichtige natuur terug. Ik herinner me, dat op een mooie Zondagmiddag de Schulpens by onsop bezoek kwamen met hun eerste en gloednieuwe "Opel"tje. Voor die tyd was het heel wat, een auto. Het vehikel werd natuurlyk door iedereen bewonderd en aangeraakt. Meneer Schulpen nodigde papa uit, om eens achter het stuur te kruipen. Maar nauwelyks sloeg de motor aan, en voelde papa het monster in beweging komen, of hy had er al genoeg van.

Papa fietste, en je kon hem al uit de verte herkennen aan zyn wapperende jaspanden en zyn schokschouderende fietsbeweging, altyd met volle energie voortstuwend. Maar zelfs te midden van zyn fietsgenot kon hy zyn altyd wakende zorg voor de medemens niet vergeten. Eindeloze keren heb ik hem zien afstappen, om een spyker, een stuk glas, of een gevaarlyke brok steen van het fietspad te verwyderen. Hy was altyd bezorgd, ook voor die onbekende medemens, die onbewust door het leven fietsend, niet wist, dat hy op dit of dat moment geen platte band kreeg, omdat meester Smeets een spyker van het fietspad had opgehaapt. En het mooie is, dat papas woordloos preken, voor my tot op vandaag doorwerkt. Voor my is het compleet onmogelyk niet hetzelfde te doen, als ik ergens een gevaarlyk voorwerp op straat zie liggen. Dat komt ervan.

Papa fietste, fietste en fietste...van Ottersum naar Heyen, zelfs naar Bergen. "Nog al de moeite waard" zal op vandaag iemand zeggen. Neen, in kilometers is het inderdaad niet zo dramatisch. Maar papa reed door regen, wind, sneeuw en hagel, door de donkere winteravonden, om in een van die verre buurtdorpen naar een recollectie te gaan, een soort een-avondse retraite voor de onderwyzers. En het gebeurde, dat op zo'n sombere regenachtige bezinningsavond in Heyen of Bergen, alleen de geestelyke adviseur aanwezig was, die de avond moest leiden....en natuurlyk Meester Smeets. Alle anderen hadden het laten afweten (te koud, te nat, te ongezellig....)maar ik heb papa over zoiets nooit bitter horen kankeren, ook al moest hy het by thuiskomst wel vertellen.

Zelfs het incident van Giesbeek deed hem zyn gelykmoedigheid niet vergeten. En nu wys ik nogmaals op het levensverschil van nu en toen. Nu neemt de doorsnee-burger, die b.v. van Ottersum naar Giesbeek moet, zyn auto, en tuft vrolyk derwaarts (en is op tyd terug voor het laatste TV-nieuws). Maar als papa ergens naar toe moest, was het eerst met de fiets (en zyn koffertje) tot aan Piet Geurts. Dan wachten op de tram naar Nymegen, en daar een trein of bus zien te halen naar een of andere moeilik te bereiken uithoek van ons land. Zelfs als kleine jongen werd ik er zenuwachtig van, als mama alles byeen probeerde te harken voor zyn trip, dat papa maar niets mocht vergeten. En dat hy er keurig en welgekleed uit mocht zien.

Nog even de stropdas recht trekken by papa, nog twee zakdoeken halen in de slaapkamer, terwyl papa zelf worstelde met de gesteven boord en de stokstyyve manchetten, die in de mouwen van de ~~jas~~ jas werden weg gewerkt. Giesbeek was voor die tyd ver weg, en het maakte wel indruk op me, dat hy, ver weg in de achterhoek moest optreden. Hy ging er een lezing houden over zyn heemkundig onderwys, voor de onderwyzersbond uit die omgeving. Het was te doen in een cafe. Papa had een koffertje vol stenen (zien dierbare collectie) meezzaam meegesjouwd, en ze voor de lezing op het biljart uitgestald, om er, onder de pauze een kleine show van te maken. Toen hy dan het eerste gedeelte van zyn lezing beëindigd had, nodigde hy zyn auditorium uit, mee naar het biljart te gaan. Maar de stenen waren verdwenen. Enkele jonge onderwyzers waren maar aan het biljarten gegaan. De stenen hadden ze op een tafeltje in een hoek byeen gemieterd. Aan zyn vertellen, de volgende dag thuis, merkten we wel, dat hem dit incident erg hoog zat, niet op de eerste plaats om de stenen (die konden er wel tegen) maar om die jonge collegas, die zo nodig moesten biljarten.

Papa was een sereen man, door zyn grote zelfdiscipline. Het zyn juist de enkele keren, dat ik hem zyn zelfcontrole zag verliezen, die me ervan overtuigen, dat hy innerlyk een hevig bewogen man was. Zo heb ik als misdienaar en groot bewonderaar van Kaplaan Peeters nooit bemerkt, dat papa en mama hem een zeer onaangenaam en arrogant heerschapp vonden. Die kaplaan was myn idool, maar later vertelde mama my, dat Kaplaan Peeters verschillende zeer onaangename eigenschappen had.

Toch vermoed ik, dat het by papa vooral een uiting van zyn bovennatuurlyk en zeer voorzichtig anti-clericalisme was. Het deed hem pyn, als een priester niet priesterlyk genoeg was. Hy, die zo onomkoopbaar trouw de christelyke normen in zyn eigen leven hanteerde, zag uiteraard veel scherper en veel eerder dan de doorsnee-gelovige, de eventuele incoonsequenties van de officiele navolgers van Christus.

Ik herinner me geen ~~exakte~~ exacte feiten hieromtrent, maar ik weet uitdrukkelyk, dat papa zeer gemengde gevoelens had over de geestelyken tegenover de enorme sociale problemen van de maatschapp. Wel meen ik me te herinneren, dat een Mgr. Nolens van de Katholieke Staatsparty, hem als priester niet imponeerde.

Toen Ernest Michel dan ook zyn anti-clericaal boekje "Neo-Communisme" publiceerde (en Rene er direct een lezing over hield in de toen zeer progressieve vereniging "Jong Limburg") was het beslist geen kwaadaardig leedvermaak, dat papa tot het lezen van dit schotschrift bracht. Ik vroeg hem of ik het mocht lezen (ik was twaalf), maar hy zei: "Misschien is het niet goed voor je. Er wordt nogal in afgegeven op de priesters". (Ik herinner me ook myn naief antwoord: "Als er zoveel slechte priesters zyn, zal ik ze wel eens laten zien, wat een goed priester is". Het is me niet meegevallen dit waar te maken). Ik heb het boekje van Michel toen wel gelezen, maar papa bleef me altyd voorhouden, de priesters als vertegenwoordigers van Christus te zien, hen te eerbiedigen en te respecteren, ongeacht hun fouten en zwakheden.

Papa bleef sereen, ook al was hy hevig verontwaardigd over sociale en finantiele toestanden in Ottersum en omgeving, die hy van dichtby kon beoordelen, omdat hy directeur was van de Boerenleenbank (onbezoldigd). Hy wist uit de eerste hand dat de belasting, die hy zelf, slecht betaalde onderwyzer met een groot gezin, moest betalen, in vergelyking met de belasting die de ryke boeren moesten betalen, veel en veel te hoog was. En ofschoon hy van nature on- en anti-politiek was, brachten zyn sociale overtuigingen hem er toch toe, zich met volle overtuigingskracht in te zetten voor de party van Professor Veraart.

O.a. Schreef hy aan George, in Oosterhout, dat hy op Veraart moest stemmen, maar George schreef terug, dat Vader Abt het niet goed vond, en dat hy op de Staatsparty moest stemmen. Nu ja, het bizarre van de situatie was, dat papa in Ottersum, zelf voorzitter van de plaatselyke afdeling van de Staatsparty was. Ik ben zelf met hem, als kleine jongen, door Ottersum getrokken om aanplakbiljetten op te hangen overal... voor de Katholieke Staatsparty. Deze opvallende tweeslachtigheid van een man als papa heeft me toch nooit zyn echte innerlyke integriteit doen betwyfelen. Het waren beslist geen persoonlyke motieven, die maakten, dat papa niets moest hebben van de katholieke voorman Ruys de Beerebroeck. Hy doorzag de inefficiënte traagheid van de grote katholieke party, maar ik heb hem er nooit kwaadaardig of spottend over horen praten. Dat was beslist zyn styl niet. Maar hy bracht zyn christelyk-sociaal idealisme onder by de nieuwe en zeer principiële party van Professor Veraart. Hy abonneerde zich ook op de strydbare nieuwe krant "De Morgen", van Max Van Pol uit Helmond, ook al wist hy wel, dat hy daarmee op het verkeerde paard wedde. "De Morgen" leed doorlopend aan finantiele bloedarmoede, omdat het katholieke "kapitaal" weigerde te adverteren in dit "revolutionaire" blad.

Papa hield het by zyn oprechte visies. En hy had visies. Hy was er, b.v. vast van overtuigd, en terecht, dat zyn onderwys-methode "werkte", en daarom de juiste was. Hy was een van de eerste pioniers van het heemkunde-onderwys, dat de opvoeding van de jeugd organisch vast maakte aan de eigen omgeving. Hy wist ook, dat een voor de hand liggende methode, om zyn eigen methode door te geven aan de aankomende jongere onderwyzers, bestond in het schryven van een serie handleidingen. Hy schreef een serie mooie en goed geïllustreerde boekjes, die Malmberg uitgaf onder de titel: "Kennis der Omgeving".

Het succes van deze boekjes bracht hem op het idee, heel zyn onderwysmethode te verwerken in een lyvig boek, en dat zag hy waarschyndlyk als een soort levenswerk, een bekroning van zyn onderwyzersloopbaan. Het was een grote voldoening voor my, dat hy my vroeg, het boek te illustreren. Maar zover is het niet gekomen. Papa werd ziek en stierf. Het manuscript is, meen ik, by Oom Toon terecht gekomen, maar nooit by een uitgever. Dit lykt tragisch, maar ook zonder de feitelijke uitgave van dat boek, is de boodschap van papa toch in de goede aarde terecht gekomen als het zaad uit het Evangelie. Niemand van ons volgde hem op in het onderwyzersvak, maar toch... byna allemaal hebben we op een of andere manier gedemonstreerd onderwyzersbloed in de aderen te hebben. Rene werd helemaal een onderwysman, George schreef me onlangs nog, dat hy een serie conferenties gegeven had, ik zelf heb nog steeds de neiging tot uitdragen van weten of kunnen, Jules noemde zich zelf een professor, Harrie, Dries, Frans... luister maar goed... het hadden allemaal "Meester Smeets"-en kunnen zyn, en ook Trees werd vorig jaar nog aangezocht om les te geven in het maken van wandkleden. En wat nog veel en veel indrukwekkender is, maar onzichtbaar voortleeft in het voortstuwende leven... wat heeft papa een onpeilbaar zegenryke invloed gehad op al die jonge mensen, die by hem op school gezeten hebben.

Op een wat minder opvallende wyze staat ook de Universiteit van Nymegen by hem in het kryt. De altyd piekerende en altyd nadenkende dorpsonderwyzer (s!zomers liep hy vaak met een grasstengel in zyn mond, als hy echt aan het denken was), hy zag, en doorzag, dat de openbare godsdientige opvoeding vroeg om een Katholieke Universiteit. Hy had geobserveerd, dat altyd weer de niet-katholieke en vaak anti-katholieke strevingen hun wortels hadden in de universiteiten. Hy begreep, dat de Kerk aanwezig moet zyn, daar waar de geestelyke waarden overgepompt worden naar de gemeenschap.

Papa collecteerde, bedelde, colporteerde, explicieerde onvermoeid en onvermoeibaar voor het tot stand komen van de Katholieke Universiteit. De Ottersumse boeren begrepen het allemaal niet zo, maar omdat Meester Smeets het vroeg, kwamen ze royaal met hun beurs voor den dag.

Ook nu weer: regen, storm, sn eeuw of hagel konden papa niet weerhouden om zyn vaste bedel-ronde te houden voor de Katholieke Universiteit. Maar daarom is het, en niet alleen voor hem, een posthume tragiek, dat de katholiciteit van deze Universiteit op dit ogenblik zo volkomen in de vernieling ligt. Toen de oorlog uitbrak, en de radio soms geluidsbeelden van het slagveld bracht, stond papa soms te huilen om ~~om~~ de pyn, doodsangst en het verdriet van zoveel mensen. Ik weet zeker, dat als hy er nu nog zou zyn, dat hy met evenveel of nog meer verdriet zou huilen om de neergang van "zyn" universiteit.

My vroeg eens iemand: "Had je veel contact met je vader?". Antwoord: Ja en Neen. "Neen" in zoverre papa niet gemakkelijk tot een, laten we zeggen, intiem gesprek kwam. Op zyn sterfbed kwam hy er b.v. maar heel moeilik toe, met my te praten over iets wat hem blykbaar toch dicht op het hart zat. Toen ik eens alleen by hem aan het ziekbed zat, fluisterde hy: "Ik ben zo dankbaar, dat er met Jules geen problemen zyn op het gebied van... je begrypt wel". Jules en eventuele seksualiteitsproblemen waren blykbaar een grote zorg voor hem. Neen, papa was beslist niet extrovert.

Maar "Ja", er was wel contact met hem door de sfeer die hy veroorzaakte. Je wist, ik denk iedereen wist, dat je altyd by hem terecht kon, als je met moeilijkheden zat. Papa was er altyd... als papa. De weinige brieven, die hy me schreef zyn me altyd dierbaar geweest. Zo nu en dan kreeg ik, toen ik op het Seminarie was, en me voorbereidde op het priesterschap, brieven van hem, waarin hy helemaal openhartig werd. Buitengewone en diep-geestelyke schryf-gesprekken, met prachtige citaten uit de Heilige Schrift en sterke bemoedigende adviezen. Ze begonnen altyd met: "Dierbare Jozef".

En toen hy dan sterven ging, heb ik hem mogen bedienen. George had het eigenlyk moeten doen, maar die kwam maar niet, en ik was bang, dat papa zonder Sacramenten zou sterven als ik het langer uitstelde. Toen het allemaal gebeurd was, kwam er duidelyk een grote rust over hem.

Hy was een altyd bezorgde en altyd weer zorgende rentmeester geweest over het gezin, dat hy van God had ontvangen, en dat hy zo graag veilig en wel had afgeleverd by de Grote Baas. Wat zou hy een fyne grootvader zyn geweest voor zyn uitgebreide nakomelingsschap, en hy zou beslist veel begrip hebben gehad voor de slachtoffers van het noodweer, dat de laatste dertig jaar is losgebarsten over Kerk en wereld. Hy zou niet alleen veel begrip gehad hebben voor de geloofsproblemen van de moderne mens, ik ben er vast van overtuigd, dat als hy nu nog zou leven, heel veel mensen nog zouden hebben vast gehouden aan het ouwe trouwe Geloof, omdat in wezen, papa een profeet was in de zin van het Oude Testament.

Myn verhaaltje is byna uit. Toch moet ik nog enkele streekjes neerpenselen op dit levensportret van papa. Als ik hem daarnet een profeet noemde, en hem een groot man vind, Tonia Hoezen, onze meid, zag hem in zyn minst heldhaftige kwaliteit, toen hy, achter de school, een kip moest slachten. Later vertelde ze: "Zyn broek bibberde ervan". Zyn verbeelding speelde hem ook parten, als hy b.v. Zaterdag avonds de huiskamer binnen kwam, en Mama h ezig was met ons "bad". Dan stond een of ander wel eens recht op, helemaal boven op tafel, om afgeboend te worden. Papa kon dat nooit aanzien: "O Bertha, ben toch voorzichtig".

Papa hield veel van de natuur, byzonder van bloemen, en speciaal van de Azalea. Ik vind de Azalea ook erg mooi, maar voor my is het de bloem van papas sterven. Toen hy ziek was en stierf stond zyn kamer vol van die bloemen. Papa heeft ontzettend geleden voordat hy stierf. Hy was naar het ziekenhuis in Nymegen gebracht, en als we hem kwamen opzoeken, merkten we niets van enige pyn by hem.

Een man, die by hem op de kamer lag, vertelde het ons na zyn dood. Papa lag soms te gillen van pyn, en smeekte O.L.Heer om maar dood te mogen gaan. Voordat er bezoek kwam, kreeg hy een spuitje.

Dat doet me denken aan de Zilverre Bruiloft van papa en mama. Ik was nog maar een jongetje, en moest op het feest een versje opzeggen, maar midden in het versje bleef ik steken, en kwam er niet uit... en huilend liep ik weg, de school uit (het feest werd gevierd in het lokaal van de eerste klas) en ging op de treeplank van Oom Harries Overland m'n verdriet uithuilen. Ik hoorde het vrolyke feest luidruchtig doorgaan... maar wie kwam naar buiten: papa kwam me halen, en bracht me zo tactvol weer naar de feestvierende familie, gasten en vrienden. Op zich, zou je zeggen, niets byzonders, om te vermelden. Toch heb ik het nooit vergeten, en hoe graag zou ik terug gaan door het verleden, om nu nog papa te kunnen troosten, toen hy daar van pyn lag te gillen in het ziekenhuis.

Dit is het zowat. Ik stel voor, dat iedereen, die nog wat aanvullende herinneringen mocht hebben, deze opschryft. Over een half jaar hoop ik ook een bescheiden manuscriptje over mama byeen getikt te hebben. En zou het dan geen aardig idee zyn, dat al die herinneringen samen in een boekje werden byeengebracht, en dat alle kleinkinderen hiermee een blyvende herinnering aan hun grootouders zouden hebben?

Misschien zou Harrie de eindredactie en uitvoering op zich kunnen nemen, en ik geloof niet, dat de kleinkinderen het erg zouden vinden, een finantieel potje byeen te brengen, om ~~om~~ de onkosten van een en ander weg te toveren.

Sjef